

Dokument nr. 8:6

(1999-2000)

Forslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg og Per Roar Bredvold om bedre samordning av de offentlige virkemidler innen kultur

Til Stortinget

Bakgrunn

Det offentlige bevilger i dag store beløp til kultur. Dersom man skal få til en effektiv ressursbruk av disse midlene, er det av stor viktighet at midlene blir fordelt slik at den offentlige administreringen ved fordelingen blir så liten som mulig, og at brukerne av disse midlene kan finne frem til ordningene uten bruk av mye tid og ressurser til administrasjon. Dersom man får til dette, så vil man oppnå en vesentlig mer effektiv ressursbruk, både hos de offentlige myndigheter som tildeler midlene og hos de som er brukere av de forskjellige ordningene.

For å få dette til er det viktig å få til en stor grad av samordning mellom virkemidlene innen statlig sektor og bedre samordning mellom statlig sektor og kommunal og fylkeskommunal sektor. Det er forhold som kan tyde på at dette ikke er tilfellet i dag. Etter forslagsstillernes oppfatning må dette gjennomføres så snart som mulig, slik at de midler som blir bevilget til kultur, tilfaller kulturen og ikke går til spille ved unødvendig offentlig administrasjon og dårlig samordning. Da vil man kunne oppnå at en større andel av det som er bevilget til kultur kan gå til direkte brukerrelaterte prosjekter, enn til administrasjon. Effektiv ressursbruk har med prioriteringer å gjøre. Det er grunn til å fastslå at det ikke er sikkert at man får mer kultur jo mer man administrerer og jo flere som er engasjert innenfor sektoren.

Statlig og kommunal ressursbruk innen kultursektoren

Det er Kulturdepartementet som står for det meste av statlig organisering og finansiering av kultursektoren. Imidlertid blir det også bevilget store beløp over statsbudsjettet på budsjettene til de andre departementene, noe som medfører at aktørene innenfor kulturen har vanskeligheter med å få oversikt over de forskjellige virkemidlene. I dag er en tredjedel av de midlene som blir bevilget til kultur fordelt på andre departementer enn Kulturdepartementet. I 1999 utgjør dette 1,4 mrd. kroner, noe som må betegnes som et meget betydelig beløp. De kulturelle postene er enten konkret definerte, eller skjult under andre samleposter.

Det blir da opp til det enkelte departement, som har disse midlene på sitt budsjett, å sette opp retningslinjer for hvordan midlene skal fordeles, unntatt det som følger av lovbestemte ordninger. Kulturdepartementet, som burde ha hatt ansvaret for disse midlene, får dermed ingen direkte innflytelsesmulighet over hvordan midlene disponeres, selv om Kulturdepartementet igjennom Regjeringen kan påvirke noe. En organisering, slik man har det i dag, innebærer at man må bygge opp en kulturfaglig administrasjon på flere steder i statlig sektor. I tillegg medfører en spredning av midlene at man oppnår lite fleksibilitet i virkemiddelbruken fordi en overføring av midler fra et budsjett til et annet krever forholdsvis grundige prosesser. Dette er uheldig.

I 1999 er følgende beløp bevilget til kultur og kulturvern over statsbudsjettet (oppgitt i ca.-beløp):

- Kulturdepartementet 3,5 mrd. kroner
- Justis- og politidepartementet 20 mill. kroner
- Utenriksdepartementet 65 mill. kroner
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 435 mill. kroner
- Kommunaldepartementet 30 mill. kroner
- Sosial- og helsedepartementet 7,5 mill. kroner
- Fiskeridepartementet 5 mill. kroner
- Landbruksdepartementet 200 mill. kroner
- Samferdselsdepartementet 60 mill. kroner
- Miljøverndepartementet 171 mill. kroner
- Arbeids- og administrasjonsdepartementet 147 mill. kroner
- Forsvarsdepartementet 200 mill. kroner
- Nærings- og handelsdepartementet 17 mill. kroner
- Olje- og energidepartementet 26 mill. kroner
- Finans- og tolldepartementet 10 mill. kroner

Når de økonomiske virkemidlene innen kultur er spredt på så mange departementer som denne oversikten viser, så er det god grunn til å tro at man ikke har god nok oversikt over den totale bruken av virkemidler og at en slik spredning av virkemidlene kan føre til at et dobbelt byråkrati opparbeides, uten at man har tenkt tilstrekkelig igjennom om dette er hensiktsmessig, og om det tjener kulturen.

Brukerne reagerer

Et overorganisert kulturbyråkrati medfører for det første en dårlig ressursutnyttelse for staten av de midler som blir avsatt til dette formålet. Men det som er enda verre er at denne organiseringen medfører ressurskrevende og kostnads-krevende prosesser fra de instanser innen kulturlivet som ønsker å benytte seg av denne typen offentlige ordninger. Mange foreninger, museer og offentlige etater må derfor bruke vesentlig av sine ressurser til unødvendig administrasjon. Dette medfører at det direkte publikumsrettede arbeidet blir lidende. De må forholde seg til flere offentlige instanser for å få gjennomført ett prosjekt. I Aftenposten den 6. april 1999 uttaler direktør ved Telemark Fylkesmuseum, Vibeke Mohr, at «den offentlige papirmøllen er til å bli gal av», med en klar henvisning til det offentlige virkemiddelapparatet innen kultur. Etter forslagsstillernes oppfatning er det meget beklagelig at et slikt inntrykk oppstår om offentlig forvaltning. I samme artikkel i Aftenposten uttaler leder i Norges museumsforbund og direktør ved Kunstindustrimuseet i Oslo, Anniken Thue, følgende: «Nå må vi løpe fra det ene til det andre. Det er et tungrodd system. Helhetstanken mangler.» De uttalelsene som her er referert tyder på at det er en utbredt frustrasjon i kultur-Norge over en tungrodd organisering av det offentlige virkemiddelapparatet.

Innen kommunesektoren blir det også bevilget betydelige beløp til kultur. I 1997 ble det i kommunesektoren bevilget ca. 5,3 mrd. kroner til forskjellige kulturformål. Over fylkeskommunenes budsjetter ble det videre bevilget noe i overkant av 1 mrd. kroner i 1997 til disse formål. Til sammen utgjør dette betydelige beløp.

Økt samordning mellom forvaltningsnivåene

Etter forslagsstillernes oppfatning må Stortinget aktivt bidra til at det samlet sett er en effektiv ressursbruk mellom de forskjellige forvaltningsnivåene. I dag er alle de tre forvaltningsnivåene engasjert innenfor kulturarbeid. Forslagsstillerne er av den oppfatning at man her må forsøke å få til en rasjonalisering og bli mer kritisk til hvilke av disse forvaltningsnivåene som bør være engasjert innenfor dette arbeidet. Etter forslagsstillernes oppfatning, bør det offentlige virkemiddelapparatet innenfor kultursektoren være så nær brukerne som mulig. Det må også tilstrebese at de viktige beslutningene som berører disse virkemidlene blir tatt så nær brukerne som mulig, slik at beslutningstakerne lettere kan stå til ansvar overfor brukerne. Det betyr at det vesentligste av offentlige midler som skal tilfalle kulturlivet og kulturminnevernet må kanaliseres direkte til kommunesektoren eller organisasjoner uten statlige bindinger på

bruken av disse. På den måten kan hver enkelt kommune selv avgjøre hva som er viktig for dens innbyggere på dette området. Ved å overlate det vesentligste av beslutningsprosessene til disse vil man antakeligvis oppnå en økt diskusjon om kulturpolitikken lokalt i hver enkelt kommune og skape et økt engasjement rundt dette.

Etter forslagsstillernes oppfatning er fylkeskommunen et overflødig organ i norsk offentlig forvaltning. I dag er de fleste fylkeskommuner aktivt engasjert innen kultursektoren og det blir der fattet svært mange beslutninger som angår folk i de enkelte kommunene. Dette er ikke heldig da fylkeskommunen ikke har greid få en posisjon som et nødvendig offentlig organ i folks øyne. Staten må derfor ikke kanalisere offentlige kulturmidler til fylkeskommunene, men sørge for at disse tilfaller hver enkelt kommune isteden.

Når det gjelder de statlige virkemidlene, så bør disse være så lite kostnads-krevende og så enkle som mulig. Staten bør ikke selv administrere og fordele disse midlene, men overføre disse direkte til hver enkelt kommune. Staten bør kun sørge for finansieringen av nødvendige statlige institusjoner og kulturminnevern av spesiell nasjonal betydning.

Forslagsstillerne mener at det innen norsk kulturpolitikk må innføres en slags «ett-dørs-politikk» som medfører at aktørene innen kulturlivet har færrest mulig offentlige instanser å forholde seg til. Resultatet av dette vil bli en bedre ressursbruk og en mer vitalisert kulturpolitikk.

Konklusjon

Som dette dokumentet viser er det et stort behov for rasjonalisering innen det offentlige virkemiddelapparatet innen kultursektoren. Det er viktig at arbeidet med å gjennomføre en rasjonalisering kommer i gang så fort som mulig, slik at kulturlivet ikke blir lidende av unødvendig offentlig administrasjon. Stortinget må derfor be Regjeringen sette i gang dette arbeidet, slik at Stortinget kan få sak om dette i løpet av sesjonen 1999/2000.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag for Stortinget om økt samordning av de offentlige virkemidlene innen kultursektoren innen vårsesjonens utløp år 2000.